

ПЕРСАНАЛЬНЫ ДЭЙКСІС У БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ: ЛІНГВАПРАГМАТЫЧНЫ АСПЕКТ

Персанальны дэйксіс з'яўляецца адной з асноўных катэгорый дыскурсу, паколькі дэйктычныя маркёры асобы не толькі ўдзельнічаюць у фарміраванні структурнай і семантычнай асновы выказвання, але і нясуць значную прагматычную нагрузку, уплываюць на паводзіны і свядомасць камунікантаў ў працэсе маўленчай інтэракцыі. Мэтай нашага даследавання стала выяўленне прагматычных функцый беларускіх лексічных актуалізатараў персанальнага дэйксісу. Матэрыялам для даследавання паслужылі кантэксты з беларускага падкорпуса Нацыянальнага корпуса рускай мовы (НКРЯ) і інтэрнэт-рэсурсаў [1; 2; 3; 7; 8; 9; 12; 13; 14; 15; 16].

Асноўнымі маркёрамі персанальнага дэйксісу ў беларускай мове выступаюць асабовыя займеннікі. Яны з'яўляюцца найбольш старажытнымі формамі, якія ўдзельнічаюць у арганізацыі камунікатыўнай структуры выказвання, паколькі ўтрымліваюць у сабе фундаментальныя веды аб прадметным свеце ў выглядзе трыяды «суб'ект гаворкі – аб'ект гаворкі – прадмет гаворкі». Да тыповых лексем, якія выконваюць дэйктычную функцыю ў маўленчай камунікацыі, разам з асабовымі займеннікамі адносяць і прыналежныя, якія гістарычна развіліся ў асобную падсістэму з формаў роднага склону асабовых займеннікаў, маюць глыбокую ўнутраную сувязь з імі [11] і актуалізуюць узаемадзеянне суб'екта з навакольным светам [4]. Асабовыя і прыналежныя займеннікі існуюць у выглядзе двух супрацьпастаўленых мікрасістэм па дэйктычных функцыях: указанне на актуальных удзельнікаў камунікацыі – моўцу (1-я асоба: *я, мы, мой, наш*), адрасата (2-я асоба: *ты, вы, твой, ваш*) і некамунікатыўных асоб (3-я асоба: *ён, яна, яно, яны, яго, яе, іх, іхні*).

Катэгорыя 1-ай асобы, на думку С. Левінсона, ёсць граматыкалізацыя спасылкі моўцы на самога сябе [19]. Займеннік задае сістэму прасторава-часавых каардынатаў выказвання з пункту гледжання суб'екта маўлення. Часам моўца ўступае ў дыялог з самім сабой і пачынае бачыць сябе з боку: «*Даверыўшыся поклічу ўласнага сэрца, яна спытала сябе: «Ці не было б найлепш у жыцці, каб я пастрыглася ў манахіні?»*» [1].

Займеннік *мы* пазначае два і болей суб'ектаў маўлення разам з моўцам. Даследчыкі вылучаюць два тыпу *мы* на падставе фактару ўключэння (*мы* інклюзіўнае) / неўключэння (*мы* эксклюзіўнае). Ад ўключэння адрасата ў асобасную сферу суб'екта маўлення або выключэння з яе залежаць прагмасэнсы гэтага займенніка. У пачатку дыялогу *мы* інклюзіўнае выконвае функцыю ўсталявання кантакту (*мы* фатычнае) з уцягваннем суб'екта маўлення ў асобасную сферу слухача (*Як у нас справы?*), паслядоўнай рэалізацыяй эмпатыі і стратэгіі пазітыўнай

ветлівасці, інтымізацыі зносін (*мы* заступніцкае) і выражэння ідэі салідарнасці ў духу Прынцыпу кааперацыі [6, 206]: «– Як **мы** адчуваем сябе? – Добра, – нясмела адказала яна і ўсё яшчэ закрывала грудзі і хавала пад табурэт свае босыя ногі» (І. Шамякін. Сэрца на далоні) [НКРЯ]. Такое *мы* характэрна для сістэмы аховы здароўя, сферы бытавога абслугоўвання і гаворкі бацькоў з дзецьмі (*мы* бацькоўскае): «– Скажы, Людэчка, як цябе завуць, – папрасіла мама. – Не ўмееш? Не ўмеем, скажы, **мы** яшчэ гаварыць, зусім не ўмеем. Яшчэ нам толькі дзевяць месяцаў» (А. Кулакоўскі. Дванаццаты, жорсткі) [НКРЯ]. Інклюзіўная семантыка *мы* дазваляе адрасату заняць становішча «на роўных» з суб'ектам маўлення праз аб'яднанне і раўнаванне «я» і «вы» і паказаць сваю прыналежнасць да групы індывідуумаў, аб'яднаных агульнымі інтарэсамі, сферай дзейнасці, поглядамі: «**Мы** – адвеку пінская шляхта і ты шляхціц» (В. Дунін-Марцінкевіч. Пінская шляхта) [НКРЯ]. Па прычыне сваёй сэнсавай «размытасці», здольнасці да групавой ідэнтыфікацыі і адсутнасці выразнай дэйтывага рэфэрэнцы *мы* інклюзіўнае стварае базу для пэўных вербальных прыёмаў, якія выкарыстоўваюцца суб'ектам маўлення для маніпуляцыі свядомасцю адрасата: «– Кожны народ мае свой гонар. Англічанін перад усім светам горда вызначае: я – англічанін! Тое самае скажа француз, немец, аўстрыец, расеец і іншыя прадстаўнікі другіх нацый. А **мы**, беларусы, не адважваемся прызнацца ў тым, што **мы** – беларусы» (Я. Колас. У палескай глушы) [НКРЯ].

Дазваляючы моўцу выключыць адрасат са сваёй асобнай сферы, эксклюзіўнае *мы* факсіруе ўвагу слухача на высокім сацыяльным статусе суб'екта маўлення з літаральным значэннем *мы* 'мы (я) без цябе / без вас' (*мы* каралеўскае): «**Мы**, Уладзіслаў, з ласкі Божай кароль Польскі, вялікі князь Літоўскі спадкаемец (дзедзіч) Русі, Да сведчаньня ўсіх, каму патрэбна, жадаем, каб дайшло наступнае <...>» [13].

Ужыванне *мы* ў спалучэнні з «паглынутым рэфэрэнтам», які выражаны асабовымі займеннікамі *ты*, *вы* ў творным склоне *табой*, *вамі*, дазваляе моўцу ажыццяўляць ўскоснае ўздзеянне на адрасата для ўнушэння сваіх ідэй, якія падаюцца як дадзенасць, з выкарыстаннем прагматычнага патэнцыялу асабовых займеннікаў: «– **Мы з табою** такія дружбакі, што вадю нас не разліць!» [3]. Такое ўжыванне моўных адзінак Т. Мікалаева назвала «лінгвістычнай дэмагогіяй» [10, 154].

Скланавыя формы асабовых займеннікаў 1-й і 2-й асобы таксама нясуць пэўную прагматычную нагрузку. Так, генетыў *мяне*, *нас*, *цябе*, *вас* у спалучэнні з назоўнікам або асабовымі займеннікамі *ты*, *вы* і прыназоўнікам *у*:

1) маніфестуюць станоўчае ўспрыманне моўцам адрасата ў выглядзе пахвалы, якая часта не адпавядае рэчаіснасці: «– І паглядзіце, якая **яна ў нас прыгажуня**, – падкрэслівае Алена Мікалаеўна. – Ну хто скажа, што ёй семдзсят» [12];

2) нейтралізуюць рэзкую крытыку ў адрас слухача: «– *Не муж у мяне, а недарэка!*» [15];

3) факусіруюць увагу на неспрыяльным для адрасата дзеянні, каўзатарам якога з'яўляецца моўца: «– *Дзед! Ты ў мяне палучыш лішнія бізуны! І на гады твае не пагляджу*» (І. Шамякін. Петраград-Брэст) [НКРЯ].

Займеннікі *мой, наш* пазначаюць прыналежнасць суб'екту гаворкі. Згодна з псіхолагам Ёільямам Джэймсам, чалавечае «я» складаецца з шматлікіх «маё» [17]. У маўленчай камунікацыі, дзе адбываецца непасрэдны абмен выказваннямі між двума ці некалькімі асобамі, *мой* у спалучэнні з *ты* і імем адрасата спрыяюць збліжэнню моўцы і слухача з уключэннем апошняга ў асобасную сферу суб'екта маўлення: «– *А мая ж ты даражэнькая, а мая ж ты Таечка. А я ж з табою жаніцца хацеў*» (У. Караткевіч. Чорны замак Альшанскі) [НКРЯ]. Звароты, пабудаваныя па мадэлі *назоўнік / прыметнік + ты + мой*, выкарыстоўваюцца як дадатковы сродак ідэнтыфікацыі і характарызацыі адрасата, дзе назоўнікі ці прыметнікі займаюць прагматычна моцную пазіцыю і актуалізуюць пазітыўнае стаўленне моўцы да слухача: «– *Братка ты мой, што ты пад такім сонцам прыдумаеш вясёлае?*» (І. Шамякін. Вазьму твой боль) [НКРЯ]; «– *Сыночак мой! Жывы! Жывы! А я ж цябе пахаваў, родненькі ты мой, крывіначка мая*» (І. Шамякін. Вазьму твой боль) [НКРЯ].

Суб'ектыўна-арыентаваная семантыка прыналежных займеннікаў 1-й асобы *мой* і *наш* дэтэрмінуе іх ужыванне моўцам для рэалізацыі наступных тактык:

1) указання на перспектыву: «*За атрад я ручаюся. Цяпер слухай мой план. Проста і ясна, – сказаў Брытвін, але змоўк і раздумна паглядзеў у агонь*» (В. Быкаў. Круглянскі мост) [НКРЯ];

2) ілюстравання як ужывання фактаў і прыкладаў з асабістага вопыту суб'екта маўлення з апорай на агульны з адрасатам прэсупазіцыйны фонд ведаў: «– *Памятаеш нашу першую сустрэчу? Тою раніцай я заходзіла да сваіх знаёмых па апельсіны: яны недзе дастаюць іх, казалі, што могуць дастаць і мне*» [16];

3) кааперацыі як стварэння ў свядомасці адрасата адчування яднання, супольнасці з моўцам: «– *Справа, браце, у тым, што, як кажуць, не зваліся яшчэ багатыры на нашай зямлі. Нас пазвальнялі, а вось знайшліся паміж нашаю братвою людзі, аб якіх мы нічога не ведаем і якія не мірацца з нашым звальненнем, заступаюцца за нас, пратэстуюць. І наша справа такім чынам набывае пэўны водгук*» (Я. Колас. На ростанях) [НКРЯ].

Выбар моўцам паміж асобаснымі займеннікамі 2-й асобы *ты* ці *Вы*, якія ўказваюць на адрасата, вызначаецца ступенню блізкасці міжасобасных адносін паміж удзельнікамі камунікацыі, іх узроставымі параметрамі і сацыяльным статусам: «– *Вы, таварыш камандзір, задаеце правакацыйныя пытанні! – жорстка і бадай злосна сказала Міра*» (І. Шамякін. Петраград-Брэст) [НКРЯ]. Парушэнне гэтых правілаў у выглядзе зварота на «ты» да

незнаёмага ўдзельніка камунікацыі з высокім сацыяльным статусам дэманструе фамільярнае, напышлівае або недабразычлівае стаўленне суб'екта маўлення да суразмоўцы: «– *Не будзь бюракратам! – папярэдзіў Шыковіч. Гукана ашаламілі не столькі словы, колькі тон, тое, што «пісака гэты» вось так да яго на «ты»* (І. Шамякін. Сэрца на далоні) [НКРЯ]. Гэта асабліва праяўляецца ў імператыўных выказваннях з *ты*, для якіх, згодна з моўнай нормай, характэрны нулявы дзейнік: «*Уцякай, мароз-дзядуля, Чуеш ты, стары, ці не?*» [8]. У падобных выказваннях *ты* ўзмацняе катэгарычнасць падахвочвання і арганізуе яго рытмізацыю: «– *А ты, Варакса, будзь ты пракляты!*» [14].

Скланавыя формы займенніка *ты* таксама нясуць значную прагматычную нагрузку. Так, давальны этычны *табе* пазначае эмацыйнае або аксіялагічнае стаўленне моўцы да сітуацыі зносін і яе ўдзельнікаў, аказвае пэўнае ўздзеянне на адрасата (нязgodу, незадавальненне, папярэджанне, пагрозу) і мае тэндэнцыю да фразеалагізацыі з фіксаваным парадкам слоў і абмежаваннямі на лексічнае напаўненне: «– *Так табе і трэба! Не трэба было дазваляць дзяўчыне раманы з п'яніцам круціць! – Во, во! – засмяялася некалькі лёкаяў і рабочых*» [1]; «– *Так ён табе і вылезе! – гуў знізу камандзірскі бас*» (В. Быкаў. Сотнікаў) [НКРЯ]; «– *Вось табе і на! – крыкнуў Віктар. – Навошта ж мы пакутавалі на балоце, калі тут ёсць такая добрая дарога!*» [9].

Нароўні з семантыкай прыналежнасці, прагматычная функцыя генетыва *цябе, вас* у спалучэнні з прыназоўнікам *у*, прыналежным займеннікам *твой, ваш* і ўласнымі імёнамі складаецца ў размежаванні асобных сфер камунікантаў пры нязгодзе суб'екта маўлення з уяўленнямі адрасата аб навакольнай рэчаіснасці на аснове супрацьпастаўлення *маё, наша – добра / тваё, ваша – дрэнна*: «– *Дурняў слухаць – розуму не займець. – Такі звычай, – настойваў поп. – Трэба шанаваць. – Тое ў вас. У нас дурных не шануюць*» (У. Тарасаў. Пагоня на Грунвальд) [НКРЯ]; «– *Ну, а дзе ж ваш Кіеў, дзе кіеўскі жаніх?*» (У. Тарасаў. Тры жыцці княгіні Рагнеды) [НКРЯ]. Але, нягледзячы на гэта, фармальная структура займеннікаў *наш і ваш* мае падобныя рысы, таму яны лёгка рыфмуюцца і фіксуюцца ў прымаўках і прыказках (*і нашым і вашым, ні вашым, ні нашым*): «*Два бандзюкі – і нашым і вашым – і вы, апошні ліст на дрэве, квяціна ў крапіве*» (У. Караткевіч. Чорны замак Альшанскі) [НКРЯ].

Семантыка займеннікаў 3-й асобы *ён, яна, яны*, якія пазначаюць неўдзельнікаў камунікацыі, прадугледжвае наяўнасць дадатковых звестак аб рэферэнце, што ўтрымліваюцца ў папярэдніх ведах суразмоўцаў, змесце выказвання або індывідуалізуецца кантэкстам. Парушэнне гэтага правіла вядзе да неразумення паміж моўцам і адрасатам і з'яўляецца прычынай камунікатыўнай няўдачы як недасягнення суб'ектам маўлення зносін сваіх прагматычных памкненняў: «*Размяклага Ігара Львовіча трымаць было*

цяжскавата, я апусціў яго на падлогу. – Адчыніце, яго спаць трэба пакласці! – Пачуўшы незнаёмага, за дзвярыма трохі памаўчалі. – **Каго яго?** – Тэмбр голасу на маё здзіўленне раптам скінуўся з візготкі да зусім нармальнага. – **Ігара Львовіча, каго яшчэ... – А, Ігара... А, Ігара...**» (У. Някляеў. Лабух) [НКРЯ].

Прагматычны патэнцыял прыналежных займеннікаў 3-й асобы *яго, яе, іх (іхні)* рэалізуецца пры ўжыванні ўдзельнікамі камунікацыі наступнага:

1) тактыкі супастаўляльнага аналізу праз апазіцыю прыналежных займеннікаў 1-й і 3-й асобы множнага ліку або ўказальных займеннікаў *тое, тая, тое, тыя*: «– Я вам кажу. І вы лепей не на **наш** разумны гуманізм навальвайцеся, а на **тых**, хто труціць азёры, рэкі, лясы, хто не сёння-заўтра атруціць акіяны. **Мы** – усё для ўнукаў, хаця рукі ў нас часам бываюць у крыві. У **тых** – усё для кішэні і пуза, а рукі чысценькія (У. Караткевіч. Чазенія) [НКРЯ];

2) тактыкі дыстанцыявання на базе семіятычнай апазіцыі *свае / чужыя*, што маніфестуецца праз проціпастаўленне займеннікаў *наш – іх (іхні), тыя*: «– А хоць бы, як у амерыканскай арміі. Мы ж на курсах яе вывучалі. Дык **наша** ад **іхняй** – як зямля ад неба. А ўсё чаму? Бо перадраць па-людску не ўмеюць. Абавязкова спаскудзяць, спрасцяць і пагоршаць» (В. Быкаў. Ваўчыная яма) [НКРЯ].

Прыналежны займеннік *свой* акумуляе ў сабе прагмасэнсы ўсіх трох асобаў, таму яго ацэначны дыяпазон значэнняў значна шырэй: ад *свой* «са знакам плюс», дзе яно эmfатычнае і знаходзіцца ў націскай, рэматычнай пазіцыі («– *Аткрый, мамаша. **Свай***» (В. Быкаў. Знак бяды) [НКРЯ]) да ненаціскага *свай* «са знакам мінус» («– *Адразу відно, што рыбакова жонка. Ну, не плач, Настулечка, не плач. Я табе з дружыны, з паходу залаты і срэбны бранзалет прывязу. – Спруцяней ты са **сваймі** бранзалетамі, – пачала хустачкаю выціраць слёзы жонка*» (Л. Дайнека. След ваўкалака) [НКРЯ].

У маўленчай камунікацыі на прагматыку асабовых займеннікаў значна ўплывае фактар транспазіцыі як ужывання адной формы асабовых займеннікаў у функцыі іншай, што абумоўлена, з аднаго боку, семантычным рэсурсам асабовых формаў, а з другога – характэрнымі для пэўнай лінгвакультуры камунікатыўнымі тактыкамі і стратэгіямі. У выніку займеннікі набываюць у маўленчай камунікацыі дадатковыя прагматычныя (аксіялагічныя, эматыўныя і сацыякультурныя) функцыі, сфармаваныя пад уплывам фактару суб'ектывізацыі – тыпам семантычнага развіцця, пры якім, на думку Р. Лангакера, адзінка набывае індывідуальныя кампаненты значэння з магчымым замацаваннем іх у сістэме мовы [18, 318].

Як паказаў аналіз фактычнага матэрыялу, беларускаму дыялагічнаму дыкурсу ўласцівая транспазіцыя 1-й ці 2-й асобы трэцяй для дэперсаналізацыі і элімінацыі моўцы або слухача з выказвання, увядзення фіктыўнага, гіпатэтычнага адрасата [5, 139], звароту да аўдыторыі і

вынясення ўсёй сітуацыі на ўсеагульнае абмеркаванне для выражэння негатыўнай ацэнкі: «– Даражэнькая, я вырашыў болей ніколі з табой не сварыцца! – Не, вы толькі паглядзіце на яго! Ён вырашыў... А ў мяне ты спытаў!?» [7].

Транспазіцыя 1-й асобы (я, мы) 2-й (ты, вы) уласцівая ўнутранаму дыялогу як працэсу бесперапыннай ўнутранай камунікацыі суб'екта маўлення з самім сабой, калі моўца свядома робіць замену 1-й асобы (я, мы) 2-й ты, вы, каб зрабіць выказванне больш дыстанцыйным: «І ты чуеш, як у цябе ўліваецца жыццё, тады, калі ты хочаш памерці» (С. Алексіевіч. Зачараваныя смерцю) [НКРЯ]. Тут, на думку С. Левінсона, мае месца працэс дэйтывчай праекцыі або эмпатычнай інтэрпрэтацыі, пры якой суб'ект маўлення, які не супадае з назіральнікам, ставіць сябе на месца іншага чалавека, характарызуе сябе як аб'ект ўспрымання і маркіруе гэта ў сваім маўленні [19, 64].

Такім чынам, асабовыя і прыналежныя займеннікі як актуалізатары персанальнага дэйтывсу ў дыскурсе не толькі пазначаюць ўдзельнікаў камунікацыі, але і выконваюць важныя прагматычныя функцыі: спрыяюць усталяванню кантакту камунікантаў, адлюстроўваюць іх групавую прыналежнасць і ўдакладняюць сацыяльны статус, рэпрэзентуюць асаблівасці іх эмацыйна-валявой сферы, элімінуюць у працэсе маўленчай інтэракцыі, дазваляюць праводзіць розныя вербальныя маніпуляцыі са свядомасцю і паспяхова рэгуляваць свае ўзаемаадносіны ў працэсе камунікацыі праз рэалізацыю пэўных тактык і стратэгий.

ЛІТАРАТУРА

1. *Ажэшка, Э.* Раманіха [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: http://knihi.com/Eliza_Azeska/Ramanicha.html. – Дата доступу: 23.04.2017.
2. Беларускі кнігазбор [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: pdf.kamunikat.org/21538-1.pdf. – Дата доступу: 03.03.2017.
3. *Бензярук, Р.* Вадой не разліць [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: knihi.com/Rascislau_Bienziaruk/Vadoj...razlic.html. – Дата доступу: 03.03.2017.
4. *Болдырев, Н. Н.* Когнитивный аспект семантики притяжательных местоимений / Н. Н. Болдырев // Русский язык: исторические судьбы и современность. – М.: Изд-во МГУ, 2001. – С. 89 – 90.
5. *Воробйова, О. П.* Текстові катэгорыі і фактор адресата: монографія / О. П. Воробйова. – К.: Вища школа, 1993. – 171 с.
6. *Грайс, Г. П.* Логика и речевое общение / Г. П. Грайс // Новое в зарубежной лингвистике: Вып. 16. Лингвистическая прагматика. – М.: Прогресс, 1985. – 500 с.
7. Калі жонка кажа // Наша ніва [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://nn.by/?c=ar&i=152313>. – Дата доступу: 03.04.2017.

8. Колас, Я. Песня аб вясне [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://yakubkolas.ru/pesnya-ab-vyasne>. – Дата доступа: 20.04.2017.

9. Маўр, Я. Палескія рабінзоны [Электронны рэсурс]. – Режим доступа: <http://www.knihi.com> – Дата доступа: 23.04.2017.

10. Николаева, Т. Н. Лингвистическая демагогия / Т. Н. Николаева // Прагматика и проблемы интенциональности. – М.: Наука, 1988. – С. 154 – 166.

11. Норман, Б. Ю. Лингвистическая прагматика (на материале русского и других славянских языков): курс лекций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://elib.bsu.by/handle/123456789/1690>. – Дата доступа: 10.01.2016.

12. Праклала сцяжынку да фермы // Прамень [Электронны рэсурс]. – Режим доступа: pramen-news.by/?p=15011. – Дата доступа: 03.02.2017.

13. Прывілей вялікага князя Літоўскага і караля Польскага Уладзіслава (Ягайлы) 1387 года [Электронны рэсурс]. – Режим доступа: [<http://www.pravo.by/pravovaya-informatsiya/pomniki-gistoryi-prava-belarusi/kanstytutsyuna-prava-belarusi/letapisy-gramaty-pryvilei-khii-khvi-st-st/belaruskiya-gramaty-i-pryvilei-khiii-khiv-st-st/pryviley-vyalikaga-knyazyalito-skaga-i-karalya-polskaga-uladzislava-yagayly-1387-goda/>]. – Дата доступа: 14.04.2017).

14. Рублеўская, Л. Дагератып [Электронны рэсурс]. – Режим доступа: <http://www.rulit.me/books/dageratyp-read-428330-82.html>. – Дата доступа: 10.03.2017.

15. Салдат Іванька [Электронны рэсурс]. – Режим доступа: http://www.be.wikisource.org/wiki/Салдат_Іванька. – Дата доступа: 10.03.2017.

16. Стральцоў, М. Сена на асфальце [Электронны рэсурс]. – Режим доступа: http://knihi.com/Michas_Stralcou/Siena_na_asfalcie.html. – Дата доступа: 12.04.2016.

17. James, H. The Principles of Psychology / H. James. – Vol. 1. – New York: Henry Holt, 1890. – P. 291 – 292.

18. Langacker, R. W. Concept, image, and symbol: The cognitive basis of grammar / R. W. Langacker. – Berlin: Mouton de Gruyter, 2003. – PP. 315 – 366.

19. Levinson, S. C. Pragmatics / S. C. Levinson. – Cambridge: Cambridge University Press, 1983. – 438 p.

СКАРАЧЭННІ

НКРЯ – Национальный корпус русского языка [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ruscorpora.ru/search-para-be.html>. – Дата доступа: 12.02.2017).